

DOI: 10.33663/0869-2491-2025-36-641-652

УДК 340.1:341.171

Н. В. КАМІНСЬКА,

доктор юридичних наук, професор*

ORCID: 0000-0002-7239-8893

В. Б. ГДИЧИНСЬКИЙ,

кандидат юридичних наук**

ORCID: 0009-0008-8674-5340

СВІТОВИЙ ПРАВОВИЙ ПОРЯДОК І МІЖНАРОДНИЙ ПРАВОПОРЯДОК У ПРАЦЯХ УКРАЇНСЬКИХ ЮРИСТІВ-МІЖНАРОДНИКІВ

У статті проаналізовано концептуальні підходи, існуючу теоретико-методологічну, доктринальну основу світового правового порядку і міжнародного правопорядку крізь призму наукових праць українських юристів-міжнародників, а також інших учених. Йдеться про вирішення низки завдань теоретичного і практичного характеру в цьому напрямі, зокрема, стосовно виокремлення значення української школи міжнародного права, її внеску у становлення сучасної науки міжнародного права, системи цивілізаційних правових цінностей і механізмів їх реалізації. Привернуто увагу до наукового доробку Х. Лаутерпахта, Р. Лемкіна, Л. Сона, В. Корецького та ін. Підкреслено, що більшість їх концепцій і науково обґрунтованих ідей покладено в основу численних міжнародно-правових актів і реалізовано в міжнародній правозастосовній практиці. Також звернуто увагу на динаміку міжнародно-правових учень про світовий правовий порядок і міжнародний правопорядок у працях І. Лукашука, В. Свінтова, В. Василенка, К. Савчука, В. Денисова, В. Буткевича, І. Забари та інших дослідників юристів-міжнародників.

Ключові слова: світовий правовий порядок, міжнародний правопорядок, міжнародно-правове регулювання, міжнародно-правові відносини, міжнародне право, концепція.

Kaminska Nataliia, Gdychynsky Vitaliy. World legal order and international legal order in the papes of Ukrainian international lawyers

The article analyzes conceptual approaches, the existing theoretical, methodological, doctrinal basis of the world legal order and international law through the prism of scientific papers of Ukrainian international lawyers. It is about solving a number of tasks of a theoretical and practical nature in this direction, including in relation to the isolation of the significance of the Ukrainian school of international law, its contribution to the formation of modern science of international law, the system of civilizational legal values and mechanisms for their implementation. In particular,

* Kaminska Nataliia, Doctor of Political Sciences, Full Professor

** Gdychynsky Vitaliy, Candidate of Juridical Sciences (Ph. D.)

attention is paid to the scientific achievements of H. Lauterpacht, R. Lemkin, L. Son, V. Koretsky etc. It is emphasized that most of their concepts and scientifically sound ideas are the basis of numerous international legal acts and implemented in international law enforcement practice. Attention is also paid to the dynamics of international legal doctrines on the world legal order and international law in the papers of I. Lukashuk, V. Yevintov, V. Vasylenko, K. Savchuk, V. Denisov, V. Butkevych, I. Zabara and other international lawyers researchers.

Key words: world legal order; international legal order; international legal regulation, international legal relations, international law; concept

Актуальність дослідження. Динаміка сучасних міжнародно-правових відносин, взаємовідносини між державами та іншими суб'єктами демонструють очевидні закономірності й тенденції, модифікацію пріоритетів універсального та регіонального правового регулювання. Значний вплив у цьому контексті здійснюють війни та інші збройні конфлікти, насамперед агресія росії проти України, поряд з глобалізацією та інтеграцією, цифровізацією тощо. Безумовно, фактичний, а не задекларований стан функціонування міжнародних систем колективної безпеки, систем захисту прав людини універсального і регіонального рівнів, яскраво демонструє дієвість міжнародного права, його норм і принципів, окремих інститутів, а також механізмів їх реалізації. Зрештою, трансформація існуючих міжнародно-правових відносин під впливом різноманітних викликів і загроз, появи якісно нових інституцій та інструментів міжнародно-правового регулювання, механізмів реалізації міжнародного права зумовлює вивчення доктринальної основи усталених явищ і процесів в історичній ретроспективі, в умовах сьогодення та задля визначення перспективних напрямів наукових досліджень. Не є винятком з-поміж них такі феномени, як міжнародний правопорядок, світовий порядок, світовий правовий порядок тощо.

Постановка проблеми. Незважаючи на певну термінологічну невизначеність стосовно міжнародного правопорядку, міжнародного правового порядку, світового правового порядку, а також інших пов'язаних з ними категорій, все ж таки для сучасної теорії і практики міжнародного права необхідною є концептуалізація й наукова обґрунтованість згаданих категорій. Їх багатовимірність і комплексна природа уможлиблює використання плюралістичного методологічного інструментарію, зокрема, численних методів і методологічних підходів дослідження. Так, власне на підставі використання системного, порівняльно-правового, діяльнісного, міжгалузевого, інтегративного та інших підходів убачається доцільним розкриття передумов та наслідків формування і функціонування належного світового правового порядку, міжнародного правопорядку, визначення пріоритетів і перспектив розвитку. Вищевикладене передбачає ґрунтовне вивчення та аналіз низки теоретичних питань, їх співвідношення, поряд з окресленням проблем практичного спря-

мування і шляхів їх розв'язання, зокрема в умовах миробудівництва і післявоєнного відновлення України.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є аналіз концептуальних підходів, існуючої теоретико-методологічної, доктринальної основи світового правового порядку і міжнародного правопорядку крізь призму наукових праць українських юристів-міжнародників, а також інших учених. Це передбачає вирішення низки завдань теоретичного і практичного характеру, зокрема щодо виокремлення значення української школи міжнародного права, її внеску у становлення сучасної науки міжнародного права, системи цивілізаційних правових цінностей та механізмів їх реалізації.

Огляд джерел і літератури. Незважаючи на загальнотеоретичну природу такого феномену, як правовий порядок (правапорядок), поряд з такими категоріями, як міжнародний правопорядок, світовий правопорядок, залишається чимало концептуальних проблем у сучасній науці міжнародного права, теорії держави і права, інших галузевих науках. Тут варто виокремити певну увагу українських і зарубіжних учених, напрацювання яких становлять потужну наукову основу, що стосується фундаментальних засад теорії міжнародного права, проєціюючись на всі галузі та інститути. Йдеться про внесок В. Базова, М. Буроменського, В. Буткевича, В. Василенка, О. Висоцького, В. Гутника, В. Денисова, І. Забари, О. Задорожного, В. Корецького, Х. Лаутерпахта, Р. Лемкіна, І. Лукашука, М. Микієвича, І. Нуруллаєва, П. Рабіновича, К. Савчука, Т. Сироїд, О. Скрипнюка, Л. Сона, Ю. Шемшученка, М. Яновського та ін. Все ж таки окремі теоретичні, практичні й прикладні аспекти світового або міжнародного правопорядку, так само як і сутності, функціонального змісту та ефективності інструментів і механізмів забезпечення, їх кореляції та модернізації потребують докладного вивчення, особливо в умовах воєнно-політичних, економічних, ідеологічних суперечностей, вирішення існуючих проблем на цьому шляху.

Виклад основного матеріалу. В останні десятиліття все більше актуалізується наукова проблематика у сфері наднаціонального і міжнародного правопорядку, зокрема, в аспекті їх співвідношення, поряд з усталеними підходами до розуміння і визначення загальноновидової категорії «правапорядок», а також типологізації правопорядку за просторовими, галузевими та іншими критеріями. На нашу думку, важливим і необхідним є привернення уваги до гносеологічних й онтологічних характеристик цих феноменів, диференціації сучасних викликів і, у зв'язку з цим, новітнього розуміння різновидів правопорядку. Звісно, що першочергово це потребує вивчення стану дослідженості заявлених питань у науці міжнародного права, інших галузях юридичної науки.

Так, спостерігається поширена практика використання в науковому обігу, як наприкінці минулого століття, так і в останні роки, категорії «світовий правопорядок». Наприклад, у колективній монографії «Відновлення та

системний післявоєнний розвиток України – переможниці в умовах нового світового правопорядку: аналіз, погляди, передбачення» (2023)¹ розкрито широкий спектр актуальної проблематики, водночас, незважаючи на заявлену назву видання, автори не пояснюють, не здійснюють критичного або іншого аналізу світового правопорядку.

Разом з тим переважно юристи-міжнародники, рідше учені теоретики права вдаються до ґрунтовного вивчення різних аспектів правопорядку. На нашу думку, слід спинитись на авторських підходах розуміння правопорядку, світового правопорядку і міжнародного правопорядку тих українських учених, ідеї яких набули поширення і розвитку не лише у вітчизняній науці міжнародного права, а й у зарубіжній доктрині та міжнародній практиці. Це насамперед Х. Лаутерпахт, Р. Лемкін, Л. Сон (Зон), В. Корецький, І. Лукашук, В. Євнгов, В. Василенко та ін.

У працях Х. Лаутерпахта «Функції права у міжнародному співтоваристві», «Проблема ревізії права війни», «Кодифікація та розвиток міжнародного права», «Визнання у міжнародному праві», «Міжнародний білль прав людини» та інших всесвітньо відомих учених зосереджено увагу на широкому спектрі питань, що стосуються світового та міжнародного правопорядку². Попри прихильність Х. Лаутерпахта до позитивізму, він неодноразово підкреслював, що, крім міжнародних договорів і звичаїв, природне право також є джерелом міжнародного права. На його переконання, за відсутності конкретних правових норм міжнародне право може доповнюватись принципами справедливості та загальними принципами права. Власне Х. Лаутерпахт одним із перших обґрунтував ідею визнання міжнародної правосуб'єктності індивіда і сприяв розвитку інституту захисту прав людини як новому напрямку міжнародного права, що згодом трансформувався у його галузь. Знаковою є роль ученого у становленні концептуальних засад міжнародного права, правопорядку міжнародного співтовариства, базуючись на антропоцентричних поглядах. Першочергово останні відображені, окрім згаданих інститутів і галузей міжнародного права, також у визнанні держав, джерелах міжнародного права, «праві війни» (нині це «міжнародне гуманітарне право»), мирних засобах розв'язання спорів, міжнародному кримінальному праві тощо. Це підкреслюють і сучасні дослідники, а саме П. Рабінович³, К. Савчук⁴, В. Гутник⁵ та ін.

Значно підтримував прогресивні ідеї Х. Лаутерпахта представник Української РСР у Комісії ООН з прав людини професор В. Корецький, зокрема, під час підготовки, розробки, обговорення Загальної декларації прав людини. Саме завдяки цьому в згаданому документі відображено низку таких прав людини, які не згадуються в інших міжнародних документах з прав і свобод людини (наприклад, права людини на визнання її правосуб'єктності, презумпцію невинуватості, притулок від переслідувань, вільний вибір роботи, захист від безробіття, свобода підприємництва, створення сім'ї та її захист). Фактично у цей час у середині ХХ ст. спостерігається різновок-

торність світового правопорядку, за участю держав у рамках міжнародних організацій активізувалась міжнародна правотворча діяльність, у т. ч. представників української школи міжнародного права. Їх ідеї мали не лише тогочасне значення, а й заклали якісно нову гуманістичну основу сучасного міжнародно-правового регулювання, міжнародного правопорядку, світового правового порядку.

Свою чергою наукова діяльність В. Євінтова відзначалася високим рівнем розробки нових ідей з проблем теорії і практики міжнародного права, зокрема, щодо тлумачення договорів у міжнародному праві, місця і ролі загальновизнаних міжнародно-правових норм, основних принципів міжнародного права в системі міжнародних правовідносин, визначення складових міжнародного співтовариства як основоположної категорії міжнародного правопорядку, застосування норм міжнародного права у внутрішньому праві держав, входження України в систему захисту прав людини тощо. Він розглядав поняття «правопорядок» і «співтовариство» через єдність, «зумовлену потребою знаходити спільні позитивні основи в інтересах зміцнення правових засад мирного міжнародного співтовариства». Погоджуємось, що з методологічної точки зору існують встановлені ним відмінності термінів «society» і «community» (англ.), їх еквівалентів французькою, іспанською, німецькою, українською та іншими мовами, доцільно розглядати ці категорії як розвиток людства від меншої до більшої згуртованості. Крім цього, у західній доктрині міжнародного права, на думку вченого, переважає певною мірою конфліктне бачення міжнародного співтовариства «при гіпертрофованій оцінці значення і ролі сили», що є за суттю «запереченням існування співтовариства, бо, виткане з численних конфліктів, воно уявляється як арена зіткнень політичних систем з їх протилежними ідеологіями»⁶.

Доволі схожими були наукові позиції В. Євінтова, І. Лукашука і В. Василенка стосовно трактування міжнародного правопорядку в його широкому сенсі, а саме як системи або порядку міжнародних відносин, урегульованих нормами міжнародного права. Це відмінний від інших підходів, що ґрунтувались переважно на позитивістських поглядах та ідеях, згідно з якими міжнародний правопорядок базується на принципах і нормах міжнародного права, визначеності встановленого порядку міжнародних відносин, чіткій регламентації порядку реалізації норм міжнародного права тощо. Так, як запевняв І. Лукашук, міжнародний правопорядок – це система міжнародно-правових відносин, покликана надати співтовариству держав структурну стійкість на основі цілей і принципів міжнародного права⁷. Пізніше засновані на таких підходах визначення набули поширення у працях багатьох сучасних авторів, як юристів, так і політологів, соціологів, істориків, економістів. Отже, визначальною характеристикою стала сукупність суспільних відносин (а не лише норм чи принципів, процесу їх реалізації чи ін.), що мають визначену структуру, ґрунтуються на нормах міжнародного права, ядром яких є основні принципи міжнародного права, породжуючи правовідносини загаль-

ного виду між суб'єктами співтовариства держав у контексті захисту спільних інтересів, поширення загально визнаних цінностей.

Особливо цікавим видається підхід В. Василенка до виокремлення світопорядку, його співвідношення з міжнародним правопорядком. Останній, як він зауважував, – це частина саме міжнародного світопорядку, що разом з комплексом національних правопорядків становить складнішу макросистему – світопорядок⁸. Значну системну увагу приділяють окресленій проблематиці І. Забара, В. Буткевич, О. Вайцеховська, О. Пасечник, Є. Львова, В. Макар, раніше вивчали цей науковий напрям О. Задорожній, В. Денисов та ін. Так, на думку І. Забари, домінуючі позиції відведені міжнародному правопорядку як стану відповідності міжнародних правовідносин міжнародно-правовій моделі міжнародної законності, хоча ці категорії є різними за природою та властивостями, зокрема, їх характером і якістю, місцем у реалізації міжнародного права, функціональним призначенням, взаємозв'язками, джерелами. Згаданий автор фундаментально аналізує міжнародний правопорядок, його різновиди (міжнародний економічний правопорядок, міжнародний гуманітарний правопорядок, міжнародний енергетичний правопорядок, міжнародний інформаційний правопорядок, міжнародний правопорядок у просторовій (космічний, морській) сферах міжнародного права, правопорядок у Світовому океані, міжнародний правопорядок при захисті прав людини і основоположних свобод, регіональні правопорядки тощо)⁹ і відповідних концептуальних напрямів дослідження. Тобто він обґрунтовує розгалужену доктринальну основу цього феномену, що уможливило виокремити «територіальні» або «просторові» («географічні»), «галузеві» («тематичні», «функціональні»), «хронологічні» («темпоральні») різновиди або напрями, демонструючи багатогранну правову природу, проблеми і перспективи, спрямованість наступних досліджень. Аналогічні окремі наукові позиції стосовно типологізації міжнародного правопорядку стали предметом ряду монографічних досліджень, включаючи дисертаційні, у цьому напрямі¹⁰.

У Енциклопедії міжнародного права не розглядається як самостійна дефініція «міжнародний правопорядок», але при трактуванні дефініції «міжнародне право» В. Денисов підкреслює, що «міжнародне право – правова система принципів і норм, які регулюють відносини держав та інших суб'єктів у міжнародному співтоваристві, становлячи в ньому певний правопорядок; йому також притаманна правосвідомість народів, що є вираженням їх уявлень про моральність і справедливість правових ідей та категорій з метою реалізації в міжнародних відносинах, історично зумовлених у часі та просторі». А вимогою існування світу як такого стало винайдення нового міжнародного правопорядку, спроможного не допустити самознищення людського роду. При цьому міжнародний правопорядок має координаційно-правову, а не субординаційно-правову структуру, тобто «горизонтальну», а не «вертикальну» структуру¹¹.

Не менш цікавими є й інші наукові погляди на досліджувану проблематику. Так, Є. Стрельцова і Є. Стрельцов підкреслюють, що світовий правопорядок зазнає значних змін, які багато в чому, поруч з об'єктивними складнощами, викликані надзвичайними ситуаціями, новими видами війн («гібридні», «асиметричні», дипломатичні, торгові та ін.). Ці, як і інші, автори зазначають, що це регламентований правовими положеннями світовий порядок або світовий правопорядок – складна та динамічна система взаємовідносин різних держав, міжнародних організацій, соціальних та національних спільнот, яка функціонує на основі правової регламентації. Саме такий правопорядок – це умови і гарантії успішного міжнародного співробітництва у різних галузях і сферах життєдіяльності людей, потребує належної правової регламентації. Погоджуємось, що міжнародно-правова відповідальність є однією з обов'язкових умов забезпечення стабільності світового правопорядку, зокрема, під час міжнародних збройних конфліктів, поряд з ефективною системою міжнародного правосуддя. Зрештою, сталість світового правопорядку залежить від ефективності міжнародно-правових норм загалом та/або окремих галузей і інститутів міжнародного права, так само, як і від ефективності правової регламентації на національному рівні, яка багато в чому залежить від: наявності необхідного зв'язку між положеннями міжнародного та національного права та їх складовими, наявності такого самого зв'язку «всередині» міжнародного права між його складовими компонентами, що так само стосується й національного права, а також взаємного зв'язку між якістю правових положень та їх практичною реалізацією¹². Проте дискусійним є твердження про першочерговість національної регламентації світового правопорядку, з чим складно погодитись.

Інші дослідники наголошують на теоретичних основах формування світового правового порядку (визначення, ознаки, функції, зв'язки з іншими категоріями), відзначають, що існування світового соціуму неможливе без встановлення ефективного регулювання відносин між його учасниками. Через велику різноманітність процесів цей механізм є складною структурою з багатьох елементів, один з них – правове регулювання. Вершина світового соціуму представлена світовим правовим порядком, перед ним постійно постають загрози локального чи глобального характеру, а вирішення більшою мірою неможливе без застосування права. Звісно, його науково обґрунтована модель дасть змогу трансформувати світовий правовий порядок відповідно до реальних потреб світового соціуму, створити базу для нижчих рівнів, а належна реалізація на практиці забезпечить розвиток людства на справедливих, рівних і демократичних засадах¹³.

Концептуальні проблеми розмежування та формування нового міжнародного і світового порядку пов'язані з такими питаннями, як: зміна ролі держави на міжнародній арені, посилення недержавних учасників міжнародних відносин, вплив глобалізаційних процесів на політичну, економічну та культурні сфери, взаємозалежність тощо. Деякі автори підкреслюють важливість

історико-політичних чинників у цих процесах, пропонують таке розуміння і визначення згаданих категорій: 1) «міжнародний порядок» – структура взаємозв'язків, що ґрунтується на системі норм і правил, вироблених світовим співтовариством, і регулює міждержавні відносини у взаємодії з іншими учасниками міжнародної системи; 2) «світовий порядок» – устрій, заснований на відмові держав від абсолютного суверенітету, дотриманні норм міжнародного права, забезпеченні прав людини, спільному виробленні механізмів колективного вирішення глобальних проблем людства і демократизації міжнародної системи. Державоцентрична вертикальна модель управління міжнародним порядком із часом поступається місцем інституційній, у якій провідну роль відіграють міжнародні організації¹⁴.

Висновки. Ґрунтовне вивчення і аналіз існуючих концептуальних підходів до розуміння природи та сутності, визначення світового правового порядку і міжнародного правопорядку демонструють відсутність уніфікованих підходів як у наукових працях українських юристів-міжнародників, так і інших учених (правників, політологів, соціологів, істориків). У середині ХХ ст. фактично закладено фундамент сучасної української школи міжнародного права, представники якої стали не лише всесвітньо відомими ученими, а й активними учасниками процесів створення міжнародних організацій, міжнародних судових органів, розробки і прийняття міжнародних документів з прав людини, боротьби з геноцидом, гарантій суверенітету держав у міжнародному праві, забезпечення правопорядку на універсальному й регіональних рівнях і т. д.

Хоча набули поширення позитивістські погляди, Х. Лаутерпахт обґрунтовував ідею визнання міжнародної правосуб'єктності індивіда, розширення джерел і принципів міжнародного права і виокремлення нових галузей та інститутів у його системі. Тобто прихильність до природно-правового підходу сприяла значній трансформації існуючого правопорядку, науковому обґрунтуванню його концептуальних засад, практичній спрямованості. Найбільш зваженими є підходи І. Лукашука і В. Євінтова щодо трактування міжнародного правопорядку, В. Василенка – щодо світового правового порядку і світопорядку, їх співвідношення з міжнародним правопорядком, який є частиною саме міжнародного світопорядку, а разом з комплексом національних правопорядків становить більш складну макросистему – світопорядок. Тобто світовий правовий порядок – це багатогранна система взаємовідносин різних держав, міжнародних організацій, спільнот, що заснована і функціонує на відповідній міжнародно-правовій основі, її стабільність і динаміка забезпечуються дієвими гарантіями мирного співіснування і співпраці на загальносвітовому (універсальному), регіональних та інших рівнях, у різних сферах життєдіяльності людства. Значущою є загальнообов'язкова юридична сила основних принципів міжнародного права, хоча, на нашу думку, вони потребують значної модернізації, так само й інституційні механізми світового порядку і міжнародного правопорядку в сучасних умовах.

Важливим є удосконалення і розширення теоретико-методологічної, доктринальної основ дослідження, тому з урахуванням ґрунтовних напрацювань згаданих у дослідженні українських юристів-міжнародників, необхідна подальша концептуалізація численних модифікацій правового порядку, впровадження загальноцивілізаційних правових цінностей, протидії реальним і потенційним викликам і загрозам, зокрема агресії, у кіберпросторі тощо. Серед перспективних напрямів наукових розвідок доцільно визначити розвиток міжнародно-правової культури, миробудівництва, міжнародного (світового) цифрового порядку тощо.

1. Відновлення та системний післявоєнний розвиток України – переможниці в умовах нового світового правопорядку: аналіз, погляди, передбачення: міжнародна колект. моногр. / за заг. ред. Ю. М. Бисаги та ін. Братислава, Ужгород: PIK-Y, 2023. 286 с. 2. Lauterpacht, Hersch. The Function of Law in the International Community. UK, OUP Oxford, 2011. P. 101–146; Lauterpacht E. The Life of Hersch Lauterpacht. Cambridge University Press. N. Y., 2010. 3. Рабінович П., Особа В. Професор Г. Лаутерпахт – автор ідеї та першого проекту Міжнародного білля (Загальної декларації) прав людини. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 4. С. 3–10. 4. Савчук К. О. Лаутерпахт Герш. *Енциклопедія сучасної України* / редкол.: І. М. Дзюба та ін.; НАН України, НТШ. Київ, 2016. 5. Гутник В. В. Проблеми права війни в наукових працях Херша Лаутерпахта. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2021. № 1 (21). С. 54–59. 6. Свінтов В. І. Україна в міжнародному співтоваристві. Суверенітет України і міжнародне право. Київ, 1995; Денисов В. Н. Свінтов Володимир Ісакович. *Енциклопедія сучасної України* / редкол.: І. М. Дзюба та ін.; НАН України, НТШ. Київ, 2009. 7. Lukashuk I. I. The Law of the International Community. International law on the Eve of the 21st Century: views from the International Law Commission. New York: UN, 1997. P. 51–68. 8. Василенко В. А. Стратегія міжнародно-правового забезпечення світопорядку. *Вісник Київського університету: Міжнародні відносини і міжнародне право*. 1984. № 18. С. 3–14. 9. Забара І. М. Міжнародний правопорядок: сучасні тенденції у дослідженнях правового явища (теоретичні аспекти). *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2017. Вип. 131. С. 79–87. 10. Львова Є. О. Правове регулювання міжнародного економічного правопорядку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2009. 20 с.; Макар В. Р. Формування єдиного європейського правопорядку: теоретико-правові підходи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2011. 18 с.; Вайцеховська О. Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та сучасний стан розвитку: монографія. Чернівці, 2019. 560 с. 11. *Енциклопедія міжнародного права: у 3 т.* / редкол.: Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) та ін. Т. 3. М–Я. Київ: Академ періодика, 2019. 992 с. 12. Стрельцова Є. Д., Стрельцов Є. Л. Світовий правопорядок: міжнародна та національна регламентація. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 517–522; Крестовська Н. М., Матвеева Л. Г. Теорія держави і права: Елементарний курс / вид. друге. Харків, 2008. 432 с. 13. Торгонський Д. Світовий правовий порядок: теоретичні основи формування. *Публічне право*. 2021. № 2 (42). С. 149–156. <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/42/pdf/15.pdf>. 14. Фесенко М. Концептуальні проблеми формування міжнародного і світового порядку. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2021. № 43. С. 95–103. 15. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків, 2020. 544 с. 16. Kaminska N., Shcherban I. Implementation of the Rome Statute of the International

Criminal Court: historical, theoretical and practical aspects. Kyiv, 2023. 220 p. 17. Kiss A. Ch., Shelton D. Systems Analysis of International Law: A Methodological Inquiry. Netherlands Yearbook of International Law. The Hague, 1986. Vol. XVIII. P. 45–95. 18. Гдичинський В. Методологічна основа дослідження міжнародного правопорядку: аналіз сучасних підходів. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2024. Т. 1. № 27. С. 92–99.

References

1. Vidnovlennia ta systemnyi pislavoiennyi rozvytok Ukrainy – peremozhnyi v umovakh novoho svitovoho pravoporiadku: analiz, pohliady, peredbachennia: mizhnarodna / za zah. red. Bysahy Y. ta in. Bratislava, Uzhhorod: RIK-U, 2023. 286 s. 2. Lauterpacht, Hersch. The Function of Law in the International Community. UK, OUP Oxford, 2011. R. 101–146; Lauterpacht E. The Life of Hersch Lauterpacht. Cambridge University Press. N. Y., 2010. 3. Rabinovych P., Osoba V. Profesor H. Lauterpacht – avtor idei ta pershoho proektu Mizhnarodnoho billia (Zahalnoi deklaratsii) prav liudyny. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy*. 2013. № 4. S. 3–10. 4. Savchuk K. O. Lauterpacht Hersch. Entsiklopediia Suchasnoi Ukrainy / redkol.: I. M. Dziuba ta in.; NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv, 2016. 5. Hutnyk V. V. Problemy prava viiny v naukovykh pratsiakh Khersha Lauterpachta. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava*. 2021. № 1. S. 54–59. 6. Ievintov V. I. Ukraina v mizhnarodnomu spivtovarystvi. *Suverenitet Ukrainy i mizhnar. pravo*. Kyiv, 1995; Denysov V. N. Yevintov Volodymyr Isakovych. Entsiklopediia Suchasnoi Ukrainy / redkol.: I. M. Dziuba ta in.; NAN Ukrainy, NTSh. Kyiv, 2009. 7. Lukashuk I. I. The Law of the International Community. International law on the Eve of the 21st Century: views from the International Law Commission. New York: UN, 1997. P. 51–68. 8. Vasylenko V. A. Stratehiia mizhnarodno-pravovoho zabezpechennia svito poriadku. *Visnyk Kyivskoho universytetu: Mizhnarodni vidnosyny i mizhnarodne pravo*. 1984. № 18. S. 3–14. 9. Zabara I. M. Mizhnarodnyi pravoporiadok: suchasni tendentsii u doslidzhenniakh pravovoho yavyscha (teoretychni aspekty). *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*. 2017. Vyp. 131. S. 79–87. 10. Lvova Ye. O. Pravove rehuliuvannia mizhnarodnoho ekonomichnoho pravoporiadku: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.11. Kyiv, 2009. 20 s. Makar V. R. Formuvannia yedynoho yevropeiskoho pravoporiadku: teoretyko-pravovi pidkhody: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.11. Kyiv, 2011. 18 s. Vaitsekhovska O. R. Mizhnarodnyi finansovyi pravoporiadok: teoretychni zasady ta suchasnyi stan rozvytku: monohr. Cherniv.: Druk Art, 2019. 560 s. 11. Entsiklopediia mizhnarodnoho prava: u 3 t. / redkol.: Yu. S. Shemshuchenko, V. N. Denysov (spivholovy) ta in. T. 3. M–Ia. Kyiv: Akademperiodyka, 2019. 992 s. 12. Streltsova Ye. D., Streltsov Ye. L. Svitovyi pravoporiadok: mizhnarodna ta natsionalna rehlamentatsiia. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2023. № 9. S. 51–522; Krestovska N. M., Matveeva L. H. Teoriia derzhavy i prava: Elementarnyi kurs / vyd. druhe. Kharkiv, 2008. 432 s. 13. Torhonskyi D. Svitovyi pravovyi poriadok: teoretychni osnovy formuvannia. *Publichne pravo*. 2021. № 2. S. 149–156. 14. Fesenko M. Kontseptualni problemy formuvannia mizhnarodnoho i svitovoho poriadku. *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu*. 2021. № 43. S. 95–103. 15. Voitsikhovskiy A. V. Mizhnarodne pravo: pidruchnyk. Kharkiv, 2020. 544 s. 16. Kaminska N., Shcherban I. Implementation of the Rome Statute of the International Criminal Court: historical, theoretical and practical aspects. Kyiv, 2023. 220 p. 17. Kiss A., Shelton D. Systems Analysis of International Law: A Methodological Inquiry. Netherlands Yearbook of International Law. The Hague, 1986. Vol. XVIII. P. 45–95. 18. Hdychynskiy V.

Metodolohichna osnova doslidzhennia mizhnarodnoho pravoporiadku: analiz suchasnykh pidkhodiv. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava*. 2024. № 27. S. 92–99.

Kaminska Nataliia, Gdychynsky Vitaliy. World legal order and international legal order in the works of Ukrainian international lawyers

Introduction. *In today's conditions, the dynamics of international legal regulation, the transformation of relations that constitute the subject of international law, have been observed, in fact, since the middle of the twentieth century. This is accompanied by a certain terminological uncertainty, in particular, this concerns international legal order, international legal order, world legal order, as well as other related categories. At the same time, the state of doctrinal research on this issue requires generalizations, systematization, isolation of existing achievements and problems.*

The aim of the article. *The purpose of the article is to analyze conceptual approaches, the existing theoretical, methodological, and doctrinal basis of the world legal order and international law through the prism of scientific papers by Ukrainian international lawyers, as well as some other scholars.*

Results. *A thorough study and analysis of existing conceptual approaches to understanding the nature and essence, defining the world legal order and international law demonstrates the absence of unified approaches both in the scientific papers of Ukrainian international lawyers and other scholars (lawyers, political scientists, sociologists, historians). In the middle of the 20th century, the foundation of the modern Ukrainian school of international law was actually laid, whose representatives became not only world-famous scholars, but also active participants in the processes of creating international organizations, international judicial bodies, developing and adopting international documents on human rights, combating genocide, guarantees of state sovereignty in international law, ensuring law and order at the universal and regional levels, etc.*

The results of the study are important for both modern theory and practice of international, increasing the effectiveness of the legal order of various dimensions, modern international legal relations, relations between states and other subjects, especially in the process of globalization, integration, digitalization, during armed conflicts, etc.

Conclusions. *The article analyzes conceptual approaches, the existing theoretical, methodological, doctrinal basis of the world legal order and international law through the prism of scientific papers of Ukrainian international lawyers. It is about solving a number of tasks of a theoretical and practical nature in this direction, including in relation to the isolation of the significance of the Ukrainian school of international law, its contribution to the formation of modern science of international law, the system of civilizational legal values and mechanisms for their implementation. In particular, attention is paid to the scientific achievements of H. Lauterpacht, R. Lemkin, L. Son, V. Koretsky etc. It is emphasized that most of their concepts and scientifically sound ideas are the basis of numerous international legal acts and implemented in international law enforcement practice. Attention is also paid to the dynamics of international legal doctrines on the world legal order and international law in the papers of international lawyers researchers.*

Although positivist views became widespread, H. Lauterpacht substantiated the idea of recognizing the international legal personality of the individual, expanding the sources and principles of international law, and identifying new branches and

institutions in its system. That is, adherence to the natural law approach contributed to a significant transformation of the existing legal order; scientific substantiation of its conceptual foundations, practical orientation. The most weighty are the approaches of I. Lukashuk and V. Yevintov to the interpretation of international legal order; V. Vasylenko to the world legal order and world order; their correlation with international legal order, which is part of the international world order, and together with the complex of national legal orders constitutes a more complex macrosystem of world order. That is, the world legal order is a multifaceted system of relations between different states, international organizations, communities, which is based and functions on the appropriate international legal basis, its stability and dynamics are ensured by effective guarantees of peaceful coexistence and cooperation at the global, regional and other levels, in various spheres of life. The generally binding legal force of the basic principles of international law is significant, although, in our opinion, they require significant modernization, as do the institutional mechanisms of the modern world legal order and international legal order. The actual, rather than the declared state of functioning of international systems for the protection of human rights, collective security systems clearly demonstrates the effectiveness of international law, its norms and principles, and individual institutions.

In our opinion, it is important to improve and expand the theoretical, methodological, doctrinal foundations of research, therefore, taking into account the thorough developments of the Ukrainian international lawyers mentioned in the study, it is necessary to further conceptualize numerous modifications of the legal order; the introduction of general civilizational legal values, counteraction to real and potential challenges and threats, including in cyberspace, aggression etc. Among the promising areas of scientific research, it is advisable to identify the development of international legal culture, peacebuilding, international (world) digital order, etc.

Key words: world legal order, international legal order, international legal regulation, international legal relations, international law, concept.